

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چرایی و چگونگی الگوگیری از شهدا در تعالی ارزش های دینی در خانواده

مریم دائی چینی، طهورا کریمی خو*

چکیده

در این مقاله به بیان راه حل اینکه چگونه می توان از الگوگیری از شهدا به عنوان یک راهبرد، مؤثر برای تقویت و تعالی ارزش های دینی در خانواده استفاده کرد پرداخته می شود. در دنیای امروز که ارزش های مادی و فردگرایی رو به گسترش است، حفظ و تقویت بنیان های خانواده و ارزش های دینی بیش از پیش اهمیت یافته است. در این میان شهدا با ایثار و فداکاری خود، الگوهای ارزشمندی برای تمام نسل ها، به ویژه خانواده ها به شمار می آیند. این موضوع می تواند به والدین، مربیان و همه کسانی که در حوزه تربیت و تعلیم فعالیت می کنند، کمک کند تا از الگوگیری از شهدا به عنوان یک ابزار قدرتمند برای تقویت بنیان خانواده و تعالی ارزش های دینی استفاده کرد. در کل، این مقاله به دنبال یافتن پاسخی جامع و عملی برای این سؤال است که چگونه می توان از الگوگیری از شهدا برای ایجاد خانواده های قوی تر، باایمان تر و با ارزش های اسلامی تر بهره برد. این نوشتار نقش الگوگیری شهدا در تعالی ارزش های دینی در خانواده را از منابع تربیتی و به روش تحلیلی - توصیفی جمع آوری شده است.

کلید واژه ها: الگوی شهدا، ارزش های دینی، خانواده.

مقدمه

شهادت هنر مردان خداست و شهیدان هنرمندانی بزرگ، در بازنمایی و ترسیم مفاهیم تعالی انسان خاکی اند. گام زدن در راه کسب دانش و خرد ناب نیز جهادی است که انسان جوینده را به سرچشمه های حقیقت و لطف الهی رهنمون می سازد. هرکس که گام در این دو راه نهاد، بدون شک اجری عظیم نزد پروردگار خواهد داشت و چه مقامی والاتر از این که در هر دو جهاد، سربلند و آزاده ای وارسته شوی.

شهادت مرگی است، انتخاب شده، مرگی که انسان به سوی آن می رود نه آنکه به سوی انسان بیاید و اهمیت و ارزش شهید و شهادت نیز از همین جا سرچشمه می گیرد.

این مقاله به بررسی اهمیت الگوگیری از شهدا به عنوان راهکاری مؤثر در ارتقاء ارزش های دینی در خانواده می پردازد. شهدا به عنوان نمادهای ایثار، فداکاری و پابندی به ارزش های اسلامی، الگوهای ارزشمندی برای همه ی نسل ها، به ویژه خانواده ها هستند. در طول تاریخ انسان همواره به دنبال الگویی برای زندگی بوده است. الگوهایی که بتوانند به او در شناخت مسیر درست، انتخاب ارزش ها و رسیدن به کمال هدایت کنند.

در جوامع اسلامی، شهدا به عنوان نمادهای ایثار، فداکاری و پابندی به ارزش های دینی، همواره جایگاه ویژه ای داشته اند. زندگی و سیره شهدا، سرشار از درس ها و آموزه های ارزشمندی است که می تواند الگویی بی بدیل برای همه ی افراد جامعه، به ویژه خانواده ها باشد.

خانواده به عنوان کوچکترین واحد اجتماعی، نقش بسزایی در شکل گیری شخصیت افراد و انتقال ارزش ها دارد.

در دنیای امروز که ارزش های مادی و فردگرایی رو به گسترش است، تقویت بنیان خانواده و تعالی ارزش های دینی بیش از پیش احساس می شود. در این میان، الگوگیری از شهدا می تواند راهکاری مؤثر برای ایجاد فضایی سرشار از معنویت و اخلاق در خانواده ها باشد. مقالات مرتبط با موضوع الگوگیری از شهدا نوشته شده است اما این نوشتار در تلاش است که الگوگیری از شهدا که باعث رشد و تعالی ارزش های دینی در خانواده ها می شود راهکاری ارائه دهد.

مفهوم شناسی

الگوگیری

الگو برداری به معنای گرفتن الگو یا نمونه ای از چیزی یا کسی برای پیروی و تقلید است. این فرآیند در بسیاری از جنبه های زندگی، از جمله یادگیری، هنر، فرهنگ و حتی رفتارهای روزمره، نقش مهمی ایفا می کند. (معین، م. (۱۳۵۱)، فرهنگ معین، ج ۲، تهران، انتشارات امیرکبیر، ص ۲۴۵)

شهدا

شهادت از ریشه «شهد» به معنای شاهد بودن و گواهی دادن است. شهید کسی است که با جان خود بر حقانیت چیزی گواهی می دهد. در اصطلاح دینی، شهید کسی است که در راه خدا کشته شود. شهدا کسانی هستند که در راه آرمان های و ارزش های والایی مانند، دین، وطن، آزادی و عدالت جان خود را فدا می کنند. این افراد با آگاهی کامل از خطرات و رنج های احتمالی، راهی را انتخاب می کنند که به نظر آنها درست و شرافتمندانه است. (دهخدا، ع.ا. (۱۳۵۲)، لغت نامه، ج ۵، تهران، دانشگاه تهران، ص ۲۵۸)

تعالی

تعالی به معنای ارتقاء، پیشرفت و رسیدن به مراتب بالاتر از وضعیت فعلی است این مفهوم در حوزه های مختلفی از جمله فلسفه، دین، روانشناسی و حتی علوم انسانی کاربرد دارد. (معین، م. (۱۳۵۱)، فرهنگ معین، ج ۳، تهران، انتشارات امیرکبیر، ص ۲۵۶)

ارزش دینی

ارزش دینی به مجموعه ای از باورها، اصول و هنجارهایی گفته می شود که از آموزه های دینی نشأت می گیرد و به عنوان راهنمایی برای زندگی فردی و اجتماعی انسان ها مطرح می شود. این ارزش ها، الگوهای رفتاری، اخلاقی و معنوی را تعیین می کنند و به افراد کمک می کنند تا به کمال انسانی دست یابند. (معین، م. (۱۳۵۱)، فرهنگ معین، ج ۱، تهران، انتشارات امیرکبیر، ص ۱۴۵)

خانواده

خانواده یکی از بنیادی ترین نمادهای اجتماعی است که از دیرباز تا کنون نقش محوری در شکل گیری هویت فردی و اجتماعی انسان ها ایفا کرده است. مفهوم خانواده در طول تاریخ و در جوامع مختلف، تحولات بسیاری را تجربه کرده است. با این حال، هسته مرکزی آن همچنان بر پایه روابط خویشاوندی، عاطفی و تعهد متقابل استوار است. (دهخدا، ع.ا. (۱۳۵۲)، لغت نامه، ج ۵، تهران، دانشگاه تهران، ص ۲۵۸)

الگوگیری

الگوبرداری یکی از مهم ترین عوامل شکل گیری شخصیت و رشد انسان است. انسان ها از بدو تولد تا پایان عمر به دنبال الگوهایی هستند که بتوانند رفتارها، ارزش ها و باورهای خود را براساس آنها شکل دهند. این فرآیند نه تنها در دوران کودکی بلکه در تمام طول زندگی ادامه می یابد.

مراتب الگوگیری

الگوگیری را می توان در چند مرتبه بررسی کرد:

- ۱- **الگوبرداری ناخودآگاه:** در این مرتبه، افراد بدون آگاهی از آن، رفتارها و باورهای اطرافیان خود را تقلید می کنند. مثلاً کودکان اغلب رفتار والدین، دوستان یا شخصیت های کارتونی را تقلید می کنند.
- ۲- **الگوبرداری آگاهانه:** در این مرتبه، فرد به صورت آگاهانه فرد یا افرادی را به عنوان الگو انتخاب می کند و سعی می کند رفتارها و ویژگی های آن ها را در خود پرورش دهد. این نوع الگوبرداری اغلب در دوران نوجوانی و جوانی رخ می دهد.

- ۳- **الگوبرداری ایده آل:** در این مرتبه، فرد به جای یک شخصیت خاص، یک ایده یا ارزش را به عنوان الگو انتخاب می کند مثلاً فردی ممکن است عدالت، مهربانی یا موفقیت را به عنوان الگوهای خود قرار دهد. (محمدی، م. نقش الگو در تربیت اخلاقی، ج ۱، انتشارات بیکران دانش، ص ۲۲)

اهمیت الگوگیری

الگوپرداری اهمیت بسیار زیادی در زندگی انسان دارد. برخی از مهم ترین دلایل این اهمیت عبارتند از:

رشد شخصیت: الگوها به افراد کمک می کنند تا هویت خود را شکل دهند و شخصیت خود را تقویت کنند.

توسعه مهارت ها: افراد با تقلید از الگوهای موفق می توانند مهارت های جدیدی را بیاموزند و توانایی های خود را افزایش دهند.

ایجاد انگیزه: الگوها می توانند انگیزه و امید را در افراد ایجاد کنند و آنها را به سمت اهدافشان سوق دهند.

تعیین جهت زندگی: الگوها می توانند به افراد کمک کنند تا جهت زندگی خود را پیدا کنند و تصمیمات مهم تری بگیرند.

کاهش اضطراب: داشتن الگو می تواند به افراد احساس امنیت و آرامش دهد و اضطراب آنها را کاهش دهد.

(محمدی، م، نقش الگو در تربیت اخلاقی، ج ۱، انتشارات بیکران دانش، ص ۳۲)

نکات مهم در انتخاب الگو

انتخاب الگوی مناسب: الگو باید دارای ویژگی های مثبت و ارزشمندی باشد که فرد تمایل دارد آنها را در خود پرورش دهد.

توجه به تفاوت های فردی: هر فردی نیاز به الگوی منحصر به فرد خود دارد.

پرهیز از تقلید کورکورانه: باید از تقلید کورکورانه از الگو پرهیز کرد و به جای آن، سعی کرد ویژگی های مثبت الگو را با ویژگی های شخصی خود ترکیب کرد.

تغییر الگوها: با گذشت زمان و تغییر شرایط، ممکن است نیاز به تغییر الگوها باشد. (محمدی، م، نقش الگو در تربیت اخلاقی، ج ۱، انتشارات بیکران دانش، ص ۳۴)

معیارهای انتخاب یک الگوی مناسب

۱- ارزش ها و باورها: الگوی شما باید ارزش ها و باورهایی داشته باشد که با شما همخوانی داشته باشد. آیا

به دنبال کسی هستید که بر روی موفقیت مالی تمرکز دارد یا کسی که به رشد معنوی اهمیت می دهد؟

الگو قرار دادن شهدا، یکی از مؤثرترین روش برای تقویت بنیان های دینی و اخلاقی در خانواده است. شهدا با ایثار و فداکاری خود، الگویی روشن و ماندگار از انسانیت، ایثار و پابندی به ارزش های اسلامی از خود به یادگار گذاشته اند، راهکارهای مؤثر برای الگو قرار دادن شهدا در خانواده:

۱- آشنایی عمیق با زندگی و سیره شهدا

مطالعه کتاب ها و زندگینامه شهدا: با خواندن کتاب ها و زندگینامه شهدا، اعضای خانواده می توانند با ابعاد مختلف زندگی شهدا آشنا شوند و از تجربیات و درس های زندگی آن ها بهره مند شوند.

تماشای فیلم ها و مستندهای مرتبط با شهدا: فیلم ها و مستندهای جذاب و تأثیرگذار می توانند در انتقال مفاهیم و ارزش های شهدا به ویژه برای نسل جوان بسیار مؤثر باشند.

بازدید از موزه ها و اماکن مرتبط با شهدا: بازدید از موزه ها و اماکن مرتبط با شهدا، می تواند حس نزدیکی بیشتری را به شهدا ایجاد کند و باعث شود که اعضای خانواده الگوهای رفتاری شهدا را بهتر درک کنند.

۲- برگزاری مراسم یادبود و بزرگداشت شهدا

برگزاری مراسم یادبود در مناسبت های مختلف: برگزاری مراسم یادبود در سالگرد شهادت شهدا، روزهای خاص و مناسبت های ملی، می تواند یاد و خاطره شهدا را زنده نگه دارد و باعث شود که اعضای خانواده به ارزش های شهدا بیشتر پایبند شوند.

دعوت از خانواده های شهدا: دعوت از خانواده های شهدا به منزل و برگزاری مراسم مشترک، می تواند فرصتی برای آشنایی بیشتر با سیره شهدا و ایجاد ارتباط عمیق تر با آنها باشد.

۳- تبدیل خانه به فضایی برای یادآوری شهدا

آویختن تصاویر شهدا در خانه: آویختن تصاویر شهدا در نقاط مختلف خانه، باعث می شود که اعضای خانواده به طور مداوم یاد و خاطره شهدا را در ذهن داشته باشند.

نامگذاری فرزندان به نام شهدا: نامگذاری فرزندان به نام شهدا، می تواند باعث شود که فرزندان از همان کودکی با سیره و زندگی شهدا آشنا شوند و به آن ها افتخار کنند.

خواندن وصیت نامه شهدا: خواندن وصیت نامه شهدا به صورت خانوادگی، می تواند باعث شود که اعضای خانواده با انگیزه ها و اهداف شهدا بهتر آشنا شوند و در زندگی خود از آنها الگو بگیرند.

۴- ایجاد فعالیت های فرهنگی و هنری مرتبط با شهدا

برگزاری مسابقات فرهنگی و هنری: برگزاری مسابقات فرهنگی و هنری با موضوع شهدا، می تواند باعث شود که اعضای خانواده به صورت خلاقانه با سیره شهدا ارتباط برقرار کنند.

نوشتن خاطرات و دلنوشته ها: تشویق اعضای خانواده به نوشتن خاطرات و دلنوشته هایی درباره شهدا، می تواند باعث شود که آن ها احساسات و افکار خود را درباره شهدا بیان کنند و به تعمیق ارتباط خود با آنها کمک کند.

۵- ترویج فرهنگ ایثار و شهادت در جامعه

شرکت در مراسم و برنامه های فرهنگی: شرکت در مراسم و برنامه های فرهنگی مرتبط با شهدا، می تواند باعث شود که اعضای خانواده با سایر افرادی که به شهدا علاقه مند هستند، ارتباط برقرار کنند و از تجربیات آن ها بهره مند شوند.

با اجرای این راهکارها، خانواده ها می توانند محیطی را فراهم کنند که در آن ارزش های دینی و اخلاقی تقویت شود و اعضای خانواده به الگوهای والای شهدا نزدیک تر شوند. (عابدی، ع. ۱۳۸۵)، تأثیر انتظار بر فرهنگ ایثار

و شهادت بین جوانان، دانشگاه تربیت معلم)

نتیجه گیری

الگوگیری از شهدا، سرمایه ای ماندگار برای تعالی خانواده، شهدا، با نثار جان خود، برگ زرینی بر تاریخ اسلام و ایران افزودند و الگویی ماندگار برای تمامی نسل ها شدند.

الگوگیری از این عزیزان، نه تنها به تقویت بنیان های خانواده کمک می کند، بلکه جامعه را نیز به سمت کمال و تعالی سوق می دهد.

نتیجه گیری این پژوهش نشان می دهد که: شهدا تجلی گاه ارزش های اسلامی هستند. زندگی نامه و سیره شهدا، مملو از ارزش های اسلامی همچون ایثار، فداکاری، شجاعت، تقوا و اخلاص است. الگوگیری از این ارزش ها، به تقویت بنیان های دینی خانواده ها کمک شایانی می کند.

الگوگیری از شهدا راهکاری مؤثر برای تربیت دینی است. در واقع الگوگیری از شهدا، روشی جذاب و مؤثر برای انتقال مفاهیم دینی به اعضای خانواده، به ویژه نسل جوان است. تحقیقات نشان می دهد که الگوگیری از شهدا ارتباط مستقیمی با تعالی ارزش های دینی در خانواده دارد، از این رو خانواده هایی که از شهدا الگو می گیرند، از انسجام و یکپارچگی بیشتری برخوردار بوده و اعضای آن ها از سلامت روان و معنوی بالاتری برخوردارند.

الگوگیری از شهدا یک امر ضروری در جامعه است که فرهنگ ایثار و شهادت را در میان مردم نهادینه کند. برای ترویج فرهنگ ایثار و شهادت و الگوگیری از شهدا، باید برنامه ریزی های مدون و مستمری صورت گیرد. در نهایت می توان گفت الگوگیری از شهدا، راهکاری مؤثر برای تعالی ارزش های دینی در خانواده است. با آشنایی با زندگی و سیره شهدا و ترویج فرهنگ ایثار و شهادت، می توان جامعه ای با ارزش های والا و پایبند به دین و معنویت ساخت. خانواده ها به عنوان اولین و مهم ترین نهاد تربیتی، نقش بسیار مهمی در این زمینه ایفا می کنند. با الگوگیری از شهدا، می توانیم جامعه ای پویا، بانشاط و امیدوار به آینده داشته باشیم.

فهرست منابع و مآخذ

- ۱- اسکندری، مونا، زنی از تبار الوند، انتشارات چنار، ۱۳۹۲.
- ۲- جلالی، ابراهیم، الگوپذیری و سبک تربیتی از شهدا، ۱۴۰۰.
- ۳- جلالی، تقویم تاریخ خراسان از مشروطیت تا انقلاب اسلامی، ناشر مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۷.
- ۴- حاجتی، محمدباقر، اسلام و تعلیم و تربیت، تهران، دفتر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۰.
- ۵- حسین زاده، وحید، آسیب شناسی ایثار و شهادت، فصلنامه فرهنگ عمومی، ۱۳۸۳.
- ۶- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، ج ۵، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۵۲.
- ۷- ذبیح، علیرضا، تهاجم فرهنگی و ترویج فرهنگ ایثار و شهادت، ۱۳۸۰.
- ۸- راهداری، رقیه، مجله پیشرفت های نوین در روانشناسی، ۱۴۰۱.
- ۹- رضوانی، علی اکبر، فلسفه شهادت، انتشارات هجرت، ۱۳۸۵.
- ۱۰- رویی نصرآباد، ابوالفضل، کتاب ماه به روایت آه، ج ۱، انتشارات نیستان هنر، ۱۳۸۸.
- ۱۱- عابدی، علی، مقاله بررسی تأثیر انتظار بر فرهنگ ایثار و شهادت بین جوانان، دانشگاه تربیت معلم، ۱۳۸۵.
- ۱۲- قبادزاده، سجاد، ج ۱، نشر چشمه نور، ۱۴۰۰.
- ۱۳- کدی، نیکی، ریشه های انقلاب ایران، انتشارات علم، ۱۳۹۰.
- ۱۴- کریمی، رضا، کلیدها و تکنیک های طلایی تربیت برتر، قم، نشر نسیم حیات، ۱۳۸۶.
- ۱۵- گواهی، زهرا، تربیت از دیدگاه امام خمینی، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۷۴.
- ۱۶- لاهیجی، عبدالرزاق، گوهر مراد، انتشارات وزارت فرهنگ ارشاد اسلامی، ۱۳۷۲.
- ۱۷- لاهیجی، عبدالرزاق، گوهر مراد، ج ۱، نشر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۳.
- ۱۸- محمدی، مریم، نقش الگو در تربیت اخلاقی، ج ۱، انتشارات بیکران دانش.
- ۱۹- محمدی، منوچهر، تحلیلی بر انقلاب اسلامی ایران، انتشارات معارف، ۱۳۹۰.
- ۲۰- مدیر شانه چی، محسن، طوفان ترانه، انتشارات چاپخش، ۱۴۰۱.

- ۲۱- مطهری، مرتضی، پیرامون انقلاب اسلامی، انتشارات صدرا، ۱۳۸۴.
- ۲۲- معین، محمد، فرهنگ معین، ج ۲، تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۵۱.
- ۲۳- نصیری، مجتبی، هنر حیات، ج ۱، انتشارات آفتاب گیتی، ۱۳۹۸.
- ۲۴- نوبهار، رحیم، کوی دوست، دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی، ۱۳۷۶.
- ۲۵- هدایتی، ابوالفضل، مقاله دستاوردهای انقلاب اسلامی از دیدگاه امام خمینی (ره)، ۱۳۹۰.